

Kas yra socialinis darbas

Eugenijus Dunajevs

Vilniaus universitetas

Vienas iš būdų suprasti ar paaiškinti socialinio darbo reiškinį yra atsisakyti siekio rasti bendrą, visuotinai pripažįstamą socialinio darbo apibrėžimą ir jį pažvelgti per daugiamatiškumo prizmę. Taip socialinį darbą galime suskaidyti į socialinį darbą kaip akademinę discipliną ir socialinį darbą kaip socialinio darbo praktiką. Pirmojoje straipsnio dalyje pateikiama hipotetinė socialinio darbo teorijų ar žinojimų klasifikacinė schema, kuri išryškina 24 skirtingus socialinio darbo teorijų tipus. Antrojoje straipsnio dalyje gilinamasi į socialinio darbo praktikos formas, kurios dar skiriamos pagal jų tikslus – socialinė reforma arba socialinė terapija, bei pagal įgyvendinimo formą – vieša ar privati. Daugiausia dėmesio skiriama tai socialinio darbo praktikos formai, kuri šiuolaikinėse Vakarų visuomenėse yra žinoma asmeninių socialinių paslaugų vardu.

Pagrindiniai žodžiai: *Socialinio darbo identitetas, socialinio darbo teorija, socialinio darbo praktika, asmeninės socialinės paslaugos.*

Key words: *Identity of social work, social work theory, social work practice, personal/human social services.*

Įvadas

Socialinis darbas, kaip profesionalų atliekama veikla, egzistuoja jau daugiau nei šimtmetį, tačiau tiek socialinio darbo praktikai, tiek socialinio darbo teoretikai ar tyrėjai vis dar ginčijasi, bandydami pateikti vienodą atsakymą į, atrodytų, paprastą klausimą: kas yra socialinis darbas? (Švedaitė 2004; Bagdonas 2001). Pateikti paprastą atsakymą yra sunku, nes:

- Socialinio darbo teorija yra teorijų, dažniausiai pasiskolintų iš psichologijos ir sociologijos, nuoseklus aprašymas (Bagdonas 2001; 10);
- Socialinis darbas yra jauna profesija, neturinti nuosavų darbo metodų. Nė viena praktinės veiklos sritis visuomenėje nėra socialinio darbo monopolija, socialinių darbuotojų veikla tapatinama su šeimos ir bendruomenės narių teikiama pagalba (Švedaitė 2004: 1–2);
- Socialinis darbas dėl žinojimo ir praktikos monopolijos konkuruoja su teise, medicina, psichiatrija, pedagogika (Parton 1996; 6);
- Socialiniai darbuotojai siekia skirtingų tikslų – socialinės terapijos, bet tuo pačiu ir socialinės reformos ar socialinio teisingumo (Figueira-McDonough 2007; 5–9);
- Socialinis darbas kilo iš skirtingų visuomenės institucijų bei jas įkūnijančių organizacijų, tokių kaip antai Labdaros organizavimo bendruomenė (angl.: *Charity organization society*), kaimynystės judėjimai, ligoninės (Hugman 1991; Burt 2008);
- Socialinio darbo turinys priklauso nuo konkretaus istorinio laikotarpio bei visuomenės išsivystymo (Žalimienė 2003; 13).

Socialinio darbo neapibrėžtumą ar fragmentiškumą gerai iliustruoja tokių skirtingų sąvokų, kaip antai *asmeninės socialinės paslaugos, socialinis darbas, socialinė globa, socialinė gerovė, socialinė apsauga, socialinė parama* vartojimas referuojant į socialinio darbo praktiką (Munday 2003).

Prieš tai išvardyti socialinio darbo neapibrėžtumą lemiantys veiksniai skatina socialinį darbą suprasti kaip daugiamatį reiškinį, kuris gali įgyti įvairiausias formas tiek laiko, tiek erdvės atžvilgiu¹. Šiame straipsnyje siekiama pristatyti socialinio darbo dimensijas ar matmenis ir ryškiausias formas,

¹ Socialinio darbo turinys kinta priklausomai nuo jo reikšmių daugiamatėje socialinio darbo erdvėje. Tai tampa aišku, kai skirtingų šalių socialinio darbo atstovai, veikiantys skirtingoje socialinėje, kultūrinėje, ekonominėje ir akademinėje aplinkoje, diskutuodami apie socialinį darbą, labiau pabrėžia tarpusavio skirtumus, o ne panašumus.

pirmiausia atskiriant socialinį darbą kaip akademinę discipliną ir socialinį darbą kaip praktiką. Antra, socialinio darbo praktika gali būti *reformistinė* arba *terapinė*, kuri reiškiasi *privčiai* arba *viešai*. Galiausiai pristatomos skirtingos socialinio darbo praktikos formos, kurios siejamos su specifinėmis socialinėmis institucijomis bei organizacijomis.

1. Socialinis darbas kaip akademinė disciplina

Socialinis darbas kaip akademinė disciplina generuoja ir naudoja žinias arba teorijas² apie tai, *kas yra* socialinis darbas, žinias apie specifinį socialinį elgesį, kurį nurodo tokios sąvokos: *socialinė atskirtis*, *skurdas*, *socialinės problemos*, *marginalumas*, *deviacija* ir pan., bei žinias apie socialinio darbo metodus ar socialinio darbo praktiką, kuria siekiama įgyvendinti tam tikrus tikslus, susijusius su specifiniu socialiniu elgesiu. Galima teigti, kad yra trys socialinio darbo teorijos ar tyrimų kryptys.

Be to, socialinio darbo teorijas, remiantis mokslo filosofo Martino Holliso (2000; 21–31) pasiūlyta socialinių mokslų tipologizavimo schema, galime suskirstyti pagal tai, ar jos siekia aiškinti (ieškoma elgsenos priežasčių; siekiama jas paaiškinti), ar jos siekia suprasti (mėgina suprasti veiksmų prasmę; ką veiksmas reiškia veikėjui) socialinį pasaulį, kurio supratimas ir aiškinimas gali būti individualistinis (socialiniai reiškiniai aiškinami ir suprantami individualių veikėjų veiksmais) arba holistinis (individualių veikėjų elgsenys aiškinamas ar suprantamas, nuorodomis į vienokią ar kitokią didesnę visumą).

Teorijos gali būti skiriamos ir pagal tai, ar jos siekia paaiškinti, suprasti, kas yra (pozityvios³ teorijos), ar jos siekia pasakyti, kaip turi būti (normatyvinės teorijos). Reikia pažymėti, kad socialiniame darbe dominuoja normatyvinės teorijos.

Socialinio darbo teorijų hipotetinę klasifikacinę schemą galima pavaizduoti taip:

1 pav. Socialinio darbo teorijų hipotetinė klasifikacinė schema

² Teorija nėra tik mokslo darbuose, spaudiniuose, leidiniuose ir pan. pateikta žinių sistema, kiekvienas iš mūsų vadovaujasi teorijomis savo kasdieniame gyvenime. Pavyzdžiui, dauguma iš mūsų žino, kaip išsikepti kiaušiniene (žinome, kad šiluma pakeičia kiaušinio būseną). Arthuras Stinchcombe (1968; 15–56) dviejų kintamųjų (pavyzdžiui, šilumos ir kūno būsenos) koreliacinį ryšį įvardija kaip paprasčiausią teorijos formą. Teorijos tarpusavyje skiriasi pagal tai, kokią reiškinį apimtį jos gali paaiškinti, ir paprastai geresnė teorija yra ta, kuria naudodamiesi galime paaiškinti daugiau. Todėl žinodami baltymų fermentacijos savybes veikiant šilumai (A teorija), galime paaiškinti ir numatyti daug daugiau reiškinų, nei žinodami tik šilumos ir kiaušinio būsenos ryšį (B teorija).

³ Martinus Hollisas (2000; 55–57) pažymi, kad pozityvizmo sąvoka gali reikšti daug skirtingų dalykų. Šiame straipsnyje pozityvizmas žymi teorijas, kurios siekia paaiškinti pasaulį tokį, koks jis yra, ir kaip jį galima keisti siekiant tam tikrų tikslų.

Pagal pateiktą teorijų tipologizavimo schemą, socialiniame darbe egzistuojančias teorijas galima suskirstyti bent į dvidešimt keturis grynusius tipus ir daug tarpinių tipų. Šiame straipsnyje nebus gilinama socialinio darbo teorijų tipų visuma, nustatant egzistuojančius ir neegzistuojančius tipus, identifikuojant dominuojančius teorijų tipus ir t. t. Tokie tikslai gali būti įgyvendinti atskirame straipsnyje, o geriausiai – monografijoje. Toliau pateikiami keli socialinio darbo teorijų tipų pavyzdžiai.

Benamiai yra viena iš socialinių grupių, su kuriomis dirba socialinio darbo praktikai, kurią tiria socialinio darbo akademikai. Į benamystę, kaip specifinį socialinį elgesį, galima pažvelgti iš skirtingų teorinių „akinių“. Sistemų teorijos, patenkančios į holistinių, aiškinančių ir pozityvių teorijų tipą, perspektyvoje matysime benamių ir visuomenės funkcinę ryšių problemas (benamiai neturi ryšių su visuomene, bendruomene, šeima, kultūra ir t. t.). Toks problemos matymas implikuos ir atitinkamą socialinio darbo praktiką – bus siekiama atkurti asmens ir visuomenės ryšius, greičiausiai skatinant benamį prisitaikyti prie visuomenės, o ne keičiant pačią visuomenę. Į benamių problemą pažvelgus iš humanistinės psichologijos teorijų, patenkančių į individualistinių, suprantančių ir normatyvinių teorijų tipą, perspektyvos bus ieškoma *augimo santykių* tarp benamio ir socialinio darbuotojo vystymo galimybių ir t. t.

Skirtingos teorijos, kuriomis naudojasi socialiniai darbuotojai, įvairiai aiškina ir supranta tą patį socialinį reiškinį. Todėl atsiranda socialinio darbo teorinio eklektiškumo (pasirinkti vieną teoriją iš teorijų aibės) ir teorinio dogmatizmo problema (griežtai laikytis vienos teorijos) (Goppner, Hamalainen 2007; 270). Ir teorinis eklektiškumas, ir teorinis dogmatizmas socialinio darbo praktikoje, kurioje dažnai priimami labai svarbūs, su kitų žmoniškųjų būtybių gyvenimais susiję sprendimai (pavyzdžiui, „atimti“ vaikai iš tėvų ir apgyvendinti globos įstaigoje ar dirbti su šeima; skatinti moterį, patiriančią vyro smurtą, skirtis ar bandyti spręsti tarpusavio problemas kreipiantis pagalbos), negarantuoja „teisingo“ pasirinkimo, o tai nėra naudinga nei klientui, nei pačiam socialiniam darbuotojui (jis išgyvena didelį stresą!).

Psichologijos mokslo teorijos, kuriomis remiantis buvo aiškinamos ir suprantamos specifinės socialinės grupės, konstruojama socialinio darbo praktika ir darbo metodai, dominavo socialinio darbo istorijoje. Tik palyginti visai neseniai (nuo 1970 m.) socialiniame darbe vis didesnį svorį įgyja socialinė teorija, pirmiausia sistemų teorijos, o vėliau ir kritinės, postmodernios, poststruktūralistinės teorijų pavidalu. Taip galima identifikuoti vieną iš didžiausių socialinio darbo paradoksų – nors socialinio darbo objektas yra specifinis socialinis elgesys, tačiau jis buvo aiškinamas ir suprantamas per psichologijos mokslo teikiamas analitines schemas, kurios, kaip teigia Zenonas Norkus, nėra pačios tinkamiausios socialinių reiškinų aiškinimo reikmėms (Norkus 2005; 301). Psichologijos mokslo teorijų dominavimas socialiniame darbe yra susijęs su tuo, kad XIX a. pabaigoje socialiniai darbuotojai, siekdami įgyti profesionalų statusą ir taip atsiskirti nuo savanorių ir šeimos narių teikiamos pagalbos, perėmė Mary Richmond pasiūlytą socialinio darbo praktikos metodą – darbo su atveju (angl.: *casework*) praktikos metodą. M. Richmond modelis buvo patrauklus socialinio darbo praktikams tuo, kad aiškiai įvardijo specifines kompetencijas, žinias, įgūdžius, kurie skyrė socialinius darbuotojus nuo kitų profesionalų, be to, darbo su atveju metodas kaip medicininės terapijos socialinė forma atitiko to meto visuomenėje dominavusias socialines normas (Figuera-McDonough 2007; 5).

Socialinis darbas kaip akademinė disciplina ne visose šalyse yra visiškai institucionalizuotas. Socialinio darbo doktorantūros studijos yra tik Skandinavijos, Jungtinės Karalystės bei JAV universitetuose, be to, daugelyje šalių socialinis darbas nėra universitetinės studijos. Visa tai kelia abejonių dėl socialinio darbo, kaip „rimtos“ akademinės disciplinos, statuso. Tačiau pažvelgę į „rimtą“ mokslą ir akademinę discipliną – mediciną, pamatysime tą pačią nuosavo žinojimo neturėjimo problemą (medicinoje žinios ateina iš biologijos, chemijos ir fizikos), todėl diskusijos dėl socialinio darbo kaip „nerimto“ ar „neakademiško“ iš esmės yra legitimacijos problema.

2. Socialinio darbo praktika

Socialinis darbas yra tam tikra socialinė veikla (socialinio darbo praktika), kuria siekiama įgyvendinti vienokius ar kitokius tikslus, kurie gali būti diktuojami pačių socialinių darbuotojų, visuomenės ar tam tikrų socialinių grupių, ir ši veikla gali įgyti įvairias formas.

Pirmiausia reikia atskirti socialinio darbo praktikos formą, kuri yra nulemta privačių asmenų veiksmų, ir socialinio darbo praktikos kolektyvinę, arba viešą, formą. Padėdami savo šeimos nariui ar kaimynui veikiame kaip privatus asmuo. Asmenų grupė, organizuodama dėvėtų drabužių surinkimą bendruomenėje ir išdalijimą tiems bendruomenės nariams, kurie neturi galimybės jų įsigyti, taip pat veikia privačios iniciatyvos skatinama ar sąlygojama. Privačiai arba asmeniškai įgyvendinama socialinio darbo praktika nėra formaliai nulemta (niekas nenubaus, jeigu nepadėsite kaimynui) ir ji yra susijusi tik su tam tikromis socialinėmis grupėmis – tais, kurie padeda, ir tais, kuriems teikiama pagalba. Kolektyvinė, arba vieša, socialinio darbo forma yra neatsiejama nuo kolektyvinius visuomenės tikslus įgyvendinančios agentūros – valstybės. Viešoji socialinio darbo praktika yra formaliai nulemta (socialinių paslaugų įstaigos darbuotojas bus nubaustas, jeigu neatliks jam paskirtų pareigų), bei yra susijusi su visais visuomenės nariais, bent jau tuo, kad mokėdami mokėsčius jie prisideda prie valstybės įgyvendinamų funkcijų, kurių viena ir yra socialinis darbas, finansavimo.

Antra socialinio darbo praktikos dimensija yra galutiniai tikslai, kurie gali „sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes savarankiškai spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį“ (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo 3 str.) arba „keisti pačią sistemą, kad ši atitiktų individo poreikius“ (Payne 2005: 159).

Mechanizmai, nuo kurių priklauso, kokių tikslų bus siekiama socialinio darbo praktika, yra tie patys kaip ir kitose socialinio elgesio formose. Jonas Elsteris (2000: 17) teigia, kad žmogaus veikla yra dviejų nuoseklių filtruojamųjų operacijų rezultatas. Pirmasis filtras susideda iš visų fizikinių, ekonominių, teisinių bei psichologinių suvaržymų, su kuriais susiduria veikėjas⁴. Su šiais suvaržymais nesikertanti veikla sudaro jo galimybių aibę. Antrasis filtras yra mechanizmai, nusakantys, kuri iš tos galimybių aibės bus pasirinkta. Reikia pažymėti, kad gali būti situacijų, kai galimybių aibė susiaurėja iki vienos galimybės, tada antrasis filtras nesuveikia. Mechanizmai yra du: racionalus pasirinkimas ir socialinės normos.

Racionalaus pasirinkimo mechanizmas yra grįstas teiginiu, kad žmonės, veikdami esant apribojimams, kuriuos jiems uždeda jų išteklių, psichofizinė organizacija bei turima kompetencija priimti sprendimus (pirmasis filtras – galimybių aibė), mėgina įgyvendinti nuoseklią tikslų aibę, pačiu geriausiu jiems prieinamu būdu panaudodami jiems pasiekiamą informaciją susidaryti nuomones apie aplinkinį pasaulį ir pasirinkdami veiksmus, kurie tokių nuomonių atžvilgiu yra geriausios jų tikslų įgyvendinimo priemonės (Norkus 2005b: 7).

Socialinių normų mechanizmas veikia imperatyviai (pavyzdžiui: nesikeik, mylėk savo artimą ir t. t.). Paprastai socialines normas palaiko ir jausmai⁵, kurie sukykla pažeidus normą, be to, normą gali palaikyti aukštesnio lygmens norma (pavyzdžiui, norma „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 140 str. 1 d.: tas, kas mušdamas ar kitaip smurtaudamas sukėlė žmogui fizinį skausmą arba nežymiai jį sužalojo ar trumpam susargdino, baudžiamas viešaisiais darbais arba laisvės apribojimu,

⁴ Veikėjas šiame kontekste nėra tik atskiras žmogus, juo gali būti ir kolektyviniai veikėjai, tokie kaip visuomenė, valstybė ar socialinis darbas.

⁵ Psichologas C. E. Izardas (1991: 3–24) teigia, kad emocijos veikia žmogaus elgesį per „stūmimo“ ir „traukos“ mechanizmą ir veikia motyvuojamai. Pavyzdžiui, žmogui, einančiam per perėją ir matančiam į jį dideliu greičiu artėjantį automobilį, kyla baimės emocija, kuri motyvuoja bėgti, trauktis, vengti esamos situacijos. Lygiai tokiu pačiu mechanizmu emocijos veikia žmogaus socialinį elgesį, kaip kad gėdos ir kaltės emocijos, skatina vengti socialiai nepriimtino elgesio arba pažeisti tam tikrą socialinę normą.

arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų“ yra palaikoma aukštesnio lygio norma Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 str.: Žmogaus asmuo neliečiamas“) (Elster 2000; 104). Normos arba institucijos gali būti formalios ir neformalios. Formalios institucijos – tai taisyklės, kurias žmonės nustato sąmoningai (pavyzdžiui, konstitucijos, hierarchijos, statutiniai įstatymai, bendrosios teisės nuostatos, specifiniai potvarkiai ir galiausiai individualūs kontraktai), o neformalios institucijos yra papročiai ir elgesio normos, kurios kyla iš socialiai perduodamos informacijos ir yra paveldo, kurį vadiname kultūra, dalis (North 2003; 54–66).

Jono Elsterio veiksmo teoriją galima pritaikyti ir socialinio darbo praktikai, kuri kaip specifinė žmogiškojo elgesio forma esant tam tikrai galimybių aibei yra lemiamą dviejų mechanizmų – racionali pasirinkimo (pavyzdžiui, socialinis darbas didina saugaus pasivaikščiojimo Vilniaus senamiestyje tikimybę) ir socialinių normų (žmonės yra altruistai⁶, siekia socialinio teisingumo, ar tiesiog padeda kitiems, nes taip yra įprasta daryti). Tai yra idealieji, arba gryniesi, tipai, kuriuos galima skirti tik analitiškai, o socialinėje realybėje egzistuoja mišrus tipas – socialinio darbo praktiką lemia tiek racionali pasirinkimas, tiek socialinės normos.

Socialinio darbo formos, kurios yra nulemtos racionali pasirinkimo, paprastai veiks tiek ir sieks tokių tikslų, kol šios veiklos ribiniai kaštai nebus didesni nei jos ribinė nauda. Šią idėją labai gražiai XX a. pradžioje atskleidė sociologijos klasikas Georgas Simmelis kūrinyje „Vargšas“: *parama teikiama – savanoriškai ar įstatymu reglamentuotu būdu – tam, kad neleistų vargšui tapti aktyviu, kenkiančiu visuomenės priešu, kad sumenkusias jo jėgas vėl padarytų vaisingas visuomenei, kad apsaugotų jo palikuonis nuo išsigimimo. ... Visas pareigų ir teisių santykis į paties vargšo požiūrį niekaip neatsižvelgia. Teisė, kuri atitinka tą valstybės pareigą, yra ne vargšo teisė, o kiekvieno atskiro valstybės piliečio teisė į tai, jog jam tenkantys vargšų rėmimo mokesčiai būtų tokio dydžio ir taip panaudojami, kad būtų pasiekti realūs vargšų globos tikslai* (Simmel 2007; 159–162). Socialinio darbo, kaip visuomenės įrankio tam tikriems visuomenės tikslams įgyvendinti, samprata atitinka ir ekonominio institucionalizmo iškeltą subjekto – vykdytojo modelį ir šią socialinio darbo praktikos formą galima vadinti *terapija*.

Tačiau socialinio darbo praktikai paprastai siekia (arba norėtų siekti) tikslų, kurie grokai peržengia ribinių kaštų ir ribinės naudos pusiausvyrą, taip socialinis darbas siekia socialinio teisingumo ar net esamą socialinę struktūrą palaikančių institucijų pokyčių. Šią socialinio darbo praktikos formą pavadinkime *reformistina*.

Tai, kad socialinis darbas, viena, atlieka esamos socialinės struktūros apsaugos funkciją (socialinę terapiją), o, kita, siekia socialinio teisingumo (socialinę reformą), nėra naujas dalykas socialinio darbo diskusijose. Socialinio darbo tyrėjos B. Švedaitė ir L. Gvaldaitė (2005; 19) teigia, kad socialiniai darbuotojai, teikdami valstybės numatytas ir finansuojamas socialines paslaugas, derina dvi viena kitai iš esmės prieštaraujančias – socialinės kontrolės ir individualios paramos asmeniui – funkcijas, J. Figuera-McDonough (2007; 6) apie reformistinę ir terapinę socialinio darbo funkcijas D. Feldstein ir R. Dolgoff (2006; 1–2) teigia, kad socialinės apsaugos sistemos yra veikiamos dvių motyvacijų.

Apibendrinant galima teigti, kad yra bent keturios socialinio darbo praktikos formos, kurios tarpusavyje skiriasi pagal tai, jos yra orientuotos į socialinę reformą ar socialinę terapiją, ir pagal tai.

⁶ Jonas Elsteris (2007; 95) altruistinę motyvaciją siūlo suprasti kaip siekį pagerinti kitų gerovę, netgi prarandant dalį savo gerovės. Altruizmas yra realus žmogiškosios veiklos fenomenas (Norkus 2005), kuris gali būti aiškinamas biologiniais veiksniais (Bagdonas 2001) arba socialinėmis normomis (Elster 2007). Kartais yra sunku nustatyti, ar koks nors veiksmas yra altruizmas ar ne. Pavyzdžiui, tėvai siekia užtikrinti savo vaikams kuo geresnį išsilavinimą (moka už vaiko studijas Harvardo universitete), nes nori, kad vaikų gerovė būtų kuo didesnė. toks elgesys gali būti įvardytas kaip altruistinis ar kaip meilės išraiška, tačiau, kita vertus, matome, kad nuo suaugusių vaikų gerovės priklauso tėvų gerovė, todėl tėvų siekis užtikrinti vaikams kuo geresnį išsilavinimą atitinka investicijas į efektyvesnes gamybos priemones. Praktikoje yra sunku atskirti altruistinę motyvaciją nuo asmeninio intereso motyvacijos (Elster 2007; 96).

jos yra įgyvendinamos privačiai ar kolektyviai. Grynujų, arba idealiųjų, socialinio darbo praktikos formų tipologija vaizduojama 2 paveiksle:

2 pav. Socialinio darbo praktikos formos

Terapinė privati socialinio darbo praktika

Privačiai įgyvendinamos ir visuomenės esamos socialinės struktūros apsaugos funkciją atliekančios socialinio darbo praktikos formos pavyzdys galėtų būti savanoriškų organizacijų, veikusių pagalbos vargšams srityje, veikla XIX a. viduryje ir XX a. pradžioje. Kaip teigia N. Partonas (1996; 5–6), vykstant šeimos ir bendruomenės transformacijoms, tradicinių socialinės integracijos mechanizmų (šeimos ir vietos bendruomenės) nebeužteko, taip vienu iš naujųjų socialinę struktūrą palaikančių mechanizmų tapo socialinio darbo praktika, kuri iš šeimos narių ir bendruomenės pagalbos transformavosi į profesionalų atliekamą veiklą, kurią, kaip teigia L. Žalimienė ir E. Rimšaitė (2007; 86), daugiausiai įgyvendino savanoriškos organizacijos.

Socialinio darbo institucionalizacijos pradžia galima laikyti savanoriškų organizacijų, siekusių tarpusavyje koordinuoti labdarinę veiklą, teikiamą nusipelnusiems skurstantiesiems (tai žmonės, kurie dėl negalios, amžiaus ir kitų objektyvių priežasčių negali dirbti), pastangas susivienyti ir koordinuoti tarpusavio veiksmus. Taip 1869 m. Anglijoje buvo įkurta COS (angl.: *Charity Organization Society*), pagalbą vargšams teikiančių organizacijų tinklas, įgyvendinant Naujojo vargšų įstatymo (1834) principus, o 1877 m. COS atkeliavo ir į JAV. Šios organizacijos sulaukė visuomenės palaikymo ir sparčiai plėtė savo tinklą. Todėl greitai pradėjo trūkti savanorių – vidurinėsios klasės baltųjų moterų – ir jiems į pagalbą buvo pasitelkti samdomi darbuotojai (Leighninger 2008; 9). Naujai besikuriančiai profesinei grupei reikėjo ir jos išskirtinumą bei profesinį statusą pagrindžiančių „įrodymų“. Dar 1915 m. Abrahamas Flexneris (2001; 152–165) teigė, kad socialinis darbas nėra profesija, nes netenkina profesijai keliamų reikalavimų: profesionalas atlieka intelektualinę veiklą su didele individualia atsakomybe; įgyja naujų žinių per mokslinius tyrimus ir mokymąsi; šios žinios susijusios su praktiniais ir aiškiai apibrėžiamais tikslais; yra šios profesijos rengimo sistema; yra profesinės organizacijos; pasižymi altruistine motyvacija. Didelį postūmį socialinio darbo profesijos institucionalizacijai padarė amerikietė M. Richmond, kuri, remdamasi patirtimi COS ir John Hopkins ligoninėje, sukūrė socialinio darbo praktikos metodą – darbą su atveju (angl.: *casework*) (Figueira-McDonough 2007; 5–6).

Iš visų socialinio darbo praktikos formų socialinio darbo aušroje įsitvirtino darbas su atveju, kaip pagrindiniu darbo metodu, grįsta terapinė, tačiau dar daugiausiai privačiai įgyvendinama socialinio darbo forma. Privati terapinė socialinio darbo praktika XX a. pradžioje vis labiau buvo įtraukiama į valstybės įgyvendinamų funkcijų struktūrą (Figueira-McDonough 2007; Rimšaitė, Žalimienė 2007), todėl socialinis darbas vis labiau tapo siejamas ne su savanoriškomis organizacijomis, o su viešojo sektoriaus įstaigomis.

Reformistinė privati socialinio darbo praktika

Ne visos privačia iniciatyva grįstos organizacijos atliko terapinę arba esamos socialinės struktūros apsaugos funkciją. Būta ir socialinių reformų siekiančių organizacijų, kurių tikslas buvo sutelkti vietos bendruomenę kolektyviai veikti (pavyzdžiui, kovoti su siekiu pastatyti aplinką teršiančią gamyklą; sutelkti žemesnės klasės tėvus kovai už vaikų darželių prieinamumą ir t. t.).

Reformistinės ir privačiai įgyvendinamos socialinio darbo formos šaknys yra amerikietės Jane Adams socialinio darbo kaip politinio veiksmo modelis, kuris išsivystė iš kaimynystės judėjimų (angl.: *Settlement movement*). Jane Adams, apsilankiusi Anglijoje, susižavėjo Toynbee Hall namuose vykdoma veikla ir 1889 m. Čikagoje įkūrė Hull House namus, kurie tapo labai populiarūs vietos bendruomenėje. Šių namų patrauklumas vietos bendruomenės nariams susijęs su tuo, kad J. Adams tyrė vietos bendruomenės poreikius ir remdamasi gauta informacija įsteigė slaugos paslaugas, vaikų darželio paslaugas, klubą dirbančioms merginoms, darbo biurą vyrams ir moterims, susitikimų ir bendravimo vietą bei lankomosios slaugos padalinį (Leighninger, 2008; 10–13). Netrukus bendruomenės namus buvo imta steigti ir kituose Europos ir Šiaurės Amerikos pramoniniuose miestuose bei kaimo vietovėse: Kanadoje pirmieji bendruomenės namai įsteigti 1884 m., Suomijoje – 1918 m., Amsterdamo – 1882 m., Japonijoje – 1917 m., Vokietijoje – 1901 m., Maskvoje – 1905 (Johnson 1998; 13–20).

Šiuolaikinėse Vakarų visuomenėse ši socialinio darbo praktikos forma buvo „atrasta“ dėl kritinės teorijos, postruktūralizmo ir feminizmo teorijų idėjų plitimo akademiniam socialiniame darbe (Walton 2005; 590). Reformistinė socialinio darbo kryptis nuo 1990 m. kritikuoja socialinį darbą už tai, kad šis vis labiau tampa socialinės kontrolės įrankiu, palaiko ekonominį individualizmą ir socialinį susiskirstymą bei vis mažiau rūpinasi socialiniu teisingumu ir lygybe (Beresford, Croft 2004; 56). Siūlomi du socialinio darbo praktikos būdai: kolektyvinis veiksmas, kaip priemonė padidinti galią tų, kurie yra politiškai silpni, bei tiesioginis paslaugų gavėjų įtraukimas į socialinių paslaugų planavimą (Payne 2005; 161).

Terapinė viešoji socialinio darbo praktika

Dominojanti socialinio darbo praktikos forma šiuolaikinėse visuomenėse yra asmeninės socialinės paslaugos (Žalimienė 2003; 13), kuriomis siekiama socialinės terapijos arba atkurti asmens santykius su visuomene, ir ji yra įgyvendinama viešai. Asmeninių socialinių paslaugų sistema iškilo kaip po Antrojo pasaulinio karo vykusios kolektyvizacijos tendencijų pasekmė; taip savanoriškų organizacijų atliekamos funkcijos galutinai buvo perkeltos į viešąją sritį ir tapo valstybės dalimi.

Pirmasis pasaulinis karas (1914–1918), Didžioji ekonomikos krizė (Didžioji depresija) (1929–1933), Antrasis pasaulinis karas (1939–1945) skatino ieškoti naujų veiksmingų socialinės struktūros apsaugos mechanizmų, be to, kolektyvistinės nuostatos skatino siekti vienokio ar kitokio socialinio teisingumo. Taip randasi gerovės valstybė, kurioje privačios terapinės socialinio darbo formos vis labiau sekuliarizuojamos, nutraukiant ryšius su savanoriškais ir labdariniais (privačios iniciatyvos) šaknimis bei suviešinamos (inkorporuojamos į viešąjį sektorių) asmeninių socialinių paslaugų forma. Tai matoma iš tiesioginio socialinių darbuotojų įdarbinimo vietos valdžios agentūrose: vaikų globos įstaigose, psichikos sveikatos įstaigose, probacijosje (Hugman 1991; 199).

Asmeninės socialinės paslaugos nuo kitų viešojo sektoriaus teikiamų paslaugų skiriasi tuo, kad jos yra susijusios su individo *socialiniais* (individo socialiniu vaidmeniu), o ne intelektualiniais ir fiziniais poreikiais, be to, paslaugos gali būti teikiamos tik tiesioginės *socialinės sąveikos* metu (Bahle 2002; 7). Tai, kad socialinės paslaugos veikia individo socialinį gyvenimą ir gali būti suteiktos tik per tarpasmeninę sąveiką, jas sieja su kitomis socialinio darbo formomis, tačiau nauja institucinė ir iš

to kylanti organizacinė aplinka nepaprastai padidino aplinkos, priemonių, materialinės bazės, žmogiškųjų išteklių, organizavimo ir valdymo reikšmę socialinio darbo praktikoje (Žalimienė 2003: 14). Didėjanti administravimo ir vadybos reikšmė socialinio darbo praktikoje, viena vertus, rodo poreikį valdyti sudėtingą, kompleksinę organizacinę struktūrą, o kita vertus, ir didesnę poreikį kontroliuoti socialinio darbo procesą, mažinant socialinės reformos galimybes.

Galima išskirti keletą socialinio darbo, kaip asmeninių socialinių paslaugų formos, raidos etapų. Nuo 1945–1970 m. Vakarų šalyse formuojasi institucinis ir organizacinis socialinių paslaugų karkasas, kurį lemia centralizacijos (didėjantis centrinės valdžios vaidmuo) proceso sukelta viešojo sektoriaus organizacijų specializacija bei teikiamų paslaugų universalizacija. Skandinavijos šalyse vietos valdžia teikia aukštų standartų ir universalias socialines paslaugas, Anglijoje ir Velse vietos valdžia iš savanoriško sektoriaus perėmė pagrindines socialines paslaugas, Prancūzijoje pagrindinį vaidmenį kuriant, finansuojant, kontroliuojant socialinės apsaugos teisinę bazę atlieka centrinė valdžia, aktyviai bendradarbiaudama su socialiniais partneriais, Vokietijos socialinių paslaugų sistema pasižymi stipriai decentralizuotos vietos valdžios ir gerai organizuotų nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimu (Bahle 2002: 8–10).

Nuo 1970 m. asmeninės socialinės paslaugos buvo visiškai integruotos į vietos valdžios teikiamų paslaugų tinklą daugelyje Vakarų valstybių. Šiuo laikotarpiu prasidėjusi gerovės valstybės reforma pirmiausia siekė naikinti socialinio teisingumo įgyvendinimą⁷, tačiau iki pat 1990 m. asmeninių socialinių paslaugų sistema kaip gerovės valstybės dalis nebuvo radikalai reformuojama, be to, plėtėsi (Walton 2005: 592–596). Viena vertus, tai galbūt buvo susiję su politinio elito galimų socialinių neramumų baime ir baiminimusi prarasti politinį pasitikėjimą dėl priimtų radikalių sprendimų, o kita vertus, – asmeninės socialinės paslaugos buvo matomos kaip veiksmingas įrankis apsaugoti egzistuojančią visuomenės socialinę diferenciaciją.

Nuo 1990 m. prasideda asmeninių socialinių paslaugų sistemos reformavimo, pertvarkymo laikotarpis⁸ (Žalimienė 2003: 16). Galima išskirti keletą socialinių paslaugų sistemos reformos trajektorijų:

Lentelė. Asmeninių socialinių paslaugų sistemos reformų trajektorijos po 1990 m.

<i>Ex ante</i> asmeninių socialinių paslaugų sistema	<i>Ex post</i> asmeninių socialinių paslaugų sistema
Asmeninės socialinės paslaugos finansuojamos per viešąjį sektorių ir teikiamos per įstaigas	Asmeninės socialinės paslaugos finansuojamos per viešąjį sektorių, tačiau jas teikia savanoriškos / nevyriausybines ir pelno organizacijos (Parton 1996; Walton 2005)
Didelės centralizuotai valdomos viešojo sektoriaus įstaigos teikia platų asmeninių socialinių paslaugų spektrą, tačiau dominuojantis viešojo administravimo modelis neleidžia lanksčiai prisitaikyti prie klientų poreikių	Asmeninių socialinių paslaugų teikėjai specializuojasi teikti konkrečias paslaugas, daug dėmesio skiriama kliento poreikiams (finansiniams ištekliams) (Le Grand 2006)

⁷ Neoliberalizmo tėvas Friedrichas von Hayekas (1998) teigia, kad socialinis teisingumas yra atskirų socialinių grupių interesų apsauga, žlugdanti rinkos funkcionavimą. O rinka pristatoma kaip geriausias mechanizmas, leidžiantis patenkinti įvairiausių norus, poreikius, interesus. Kaip teigia Julianas Le Grandas (2003), nuo 1970 m. vidurinioji klasė nori įvairių ir skirtingos kokybės paslaugų, o dominuojantis viešųjų paslaugų teikimo modelis yra nelankstus (visi laukia tose pačiose poliklinikose, valgo tą patį prastos kokybės ligoninės maistą ir t.t.), todėl į klausimą „Ar Jūs norite kokybės?“ dauguma politiškai aktyvių piliečių atsakė „taip“ ir paskatino viešojo sektoriaus, o kartu ir socialinio teisingumo įgyvendinimo reformas.

⁸ Socialinio darbo tyrėjas J. Clarke'as (1996) paskelbė socialinio darbo mirtį, teigdamas, kad socialinis darbas nyksta ir jo vieta užima globos paketų vadyba (angl. *management of welfare packages*). Kiek nuosaikesnę poziciją išreiškia N. Partonas (1996) – vyksta fundamentalūs socialinio darbo pokyčiai.

Socialinių darbuotojų pagrindinis tikslas, kuriam subordinuojami kiti, yra asmeninių socialinių paslaugų teikimas ir organizavimas	Asmeninių socialinių paslaugų teikimas ir organizavimas vis labiau subordinuojamas efektyvumui, kuris suprantamas kaip 3E (Helffernan 2006)
Tiesiogines paslaugas teikia profesionalai	Tiesiogines paslaugas teikia paraprofesionalai (Goldberg 1987; Healy 2004)
Paslaugos teikiamos atsižvelgiant į poreikį	Paslaugos teikiamos atsižvelgiant į rizikos laipsnį (Kemshall, Parton, Walsh, Waterson 1997)
Viešasis sektorius perima asmeninių socialinių paslaugų teikimą iš neformalaus, savanoriško ir pelno siekiančių sektorių	Asmeninės socialinės paslaugos grąžinamos šeimai, bendruomenai ir rinkai (Carey 2008)

Socialinio darbo kaip asmeninių socialinių paslaugų praktikos forma yra dominuojanti socialinio darbo forma, kuri pastaruoju metu išgyvena reikšmingų transformacijų, sietinų su bendra socialinių paslaugų reformų tendencija. Daugelis šiuolaikinių socialinio darbo praktikos tyrimų yra skirti būtent šių transformacijų analizei.

Reformistinė viešoji socialinio darbo praktika

Greta terapinės viešai įgyvendinamos socialinio darbo praktikos egzistuoja ir reformistinė viešoji socialinio darbo praktika. Šią praktikos formą yra sunku pastebėti, tačiau jos apraiškų reikia ieškoti socialinėje politikoje.

Teorinis reformistinės socialinio darbo formos pagrindimas galėtų būti konflikto sociologijos tradicija, kuri teigia, kad egzistuoja ne tik socialinė tvarka, kurią detalai ištyrė ir aprašė struktūrinio funkcionalizmo atstovai, bet ir socialinis konfliktas, kuris atlieka socialinės struktūros kaitos funkciją. Egzistuojanti socialinė struktūra ne vien siekia išlaikyti esamą *status quo*, bet ir reformuotis⁹. Skirtingas valstybes galima lyginti pagal tai, kiek jos suteikia galimybių bendrabūvio reformoms ir kiek jų vykdoma socialinė politika keičia socialinę struktūrą taip, kad ji tampa „draugiškesnė“. Kaip pavyzdį galima nurodyti nuo 1970 m. pradėtą vienokiu ar kitokiu laipsniu vykdyti paslaugų gavėjų įtraukimą į su jais susijusių sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesą. Jeigu anksčiau socialinių paslaugų (plačiuoju požiūriu) gavėjai jų atžvilgiu vykdomos politikos procese dalyvavo tik „rinkimų dieną“, tai dabar jie turi galimybę tą daryti kur kas dažniau ir veiksmingiau.

Socialinės politikos procesą galima analizuoti kaip ciklinę problemos apibrėžimo, alternatyvų atsakymų / sprendimų ieškos, alternatyvų įvertinimo, alternatyvos pasirinkimo, įgyvendinimo ir įvertinimo procesą¹⁰ (Parsons 2001; 83). Socialiniai darbuotojai gali veikti visą socialinės politikos procesą veikdami vienu ar kitu politinio ciklo etapu, teikdami ekspertines žinias, veikdami viešąją nuomonę, organizuodami interesų grupes ir t. t. (Rocha 2007). Nors daugeliui socialinio darbo praktikų atrodo, kad socialinės politikos procesą, kuris veikia kaip didžiulis mechanizmas su daugybe veikėjų ir įvairiausiais tarpusavio santykiais, veikti, daryti jam įtaką yra sunku ar net neįmanoma, tačiau kai kurių tyrėjų darbai (Rocha 2007; Figuera Macdonald 2007; Gilbert, Specht 1974) nutieikia optimistiškai.

⁹ Geras šios idėjos iliustravimas yra Andy Wachowski ir Larry Wachowski sukurtas ir daugelio matytas filmas „The Matrix“.

¹⁰ Nors šis vienas iš daugelio politinių sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo supratimo ir aiškinimo teorinių instrumentų yra kritikuojamas, vadinamas „vadovėliu“, nes pateikiamas vaizdas neatitinka to, kas vyksta realiaame pasaulyje, pervertinamas racionalumo vaidmuo ir t. t., tačiau jis leidžia sukonstruoti modelį, kuriuo vadovaujantis galima tirti politikos procesą (Parsons 2001; 65–86).

Išvados

1. Socialinį darbą galima suvokti kaip daugiamačių reiškinių. Tai, viena vertus, neleidžia sukurti bendro socialinio darbo apibrėžimo, tačiau, kita vertus, leidžia įvesti tam tikrą tvarką socialinio darbo chaose.
2. Pagrindinės socialinio darbo, kaip daugiamačio reiškinio, dimensijos yra socialinis darbas kaip akademinė disciplina ir socialinis darbas kaip socialinio darbo praktika.
3. Socialinis darbas kaip akademinė disciplina naudoja bent 24 tipų teorijas, kurios tarpusavyje skiriasi pagal tai, jos siekia suprasti ar paaiškinti, yra individualistinės ar holistinės, jos yra pozityvios ar normatyvinės. Be to, socialinio darbe teorijos skiriasi pagal tai, ar jos yra apie socialinį darbą kaip socialinį reiškinį, ar apie specifinį socialinį elgesį, ar jos yra apie socialinio darbo praktiką ir metodus – vieša ir terapinė reformistinė. Taip galima identifikuoti keturis socialinio darbo praktikos tipus: *privati terapinė, privati reformistinė, viešojo terapinė, viešojo reformistinė*.
4. Dominuojanti socialinio darbo forma šiuolaikinėje visuomenėje yra viešojo terapinė, kuri yra institucionalizuota asmeninių socialinių paslaugų forma.

Literatūra

1. Bagdonas, Albinas. 2001. „Socialinis darbas Lietuvoje: raidos, praktikos ir akademinis aspektai“, *STEPP: socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 2001(1): 10–48.
2. Bahle, Thomas. 2002. „The changing institutionalization of social services in England and Wales, France and Germany: is the welfare state on the retreat?“, *Journal of European Social Policy*, 13 (1): 5–20.
3. Beresford, Peter; Croft, Suzy. 2004. „Service Users and Practitioners Reunited: The Key Component for Social Work Reform“, *British Journal of Social Work*, 34: 53–68.
4. Burt, Mike. 2008. „Social work occupations in England, 1900–39: Changing the focus“, *International Social Work*, 51(6): 749–762.
5. Carey, Malcolm. 2008. „Everything Must Go? The Privatization of State Social Work“, *British Journal of Social Work*, 38: 918–935.
6. Clarke, John. 1996. „After Social Work“ in Nigel Parton (ed.) *Social Theory, Social Change and Social Work*. Routledge.
7. Elster, Jon. 2000. *Socialinių mokslų elementai*. VAGA
8. Elster, Jon. 2007. *Explaining Social Behavior: More Nuts and Bolts for the Social Sciences*. Cambridge University Press.
9. Feldestein, Donald; Dolgoff, Ralph. 2006. *Understanding Social Welfare: A Search for Social Justice*. Allyn & Bacon.
10. Figueira-McDonough, Josefina 2007. *The Welfare State and Social Work: Pursuing Social Justice*. Sage Publications, Inc.
11. Flexner, Abraham. 2001. *Is Social Work a Profession?* in *Research on Social Work Practice*, 11 (2): 152–165.
12. Gilbert, Neil; Specht, Harry. 1974. *Dimensions of Social Welfare Policy*. Prentice-Hall, Inc.
13. Goldberg, E. Matilda. 1987. „The Effectiveness of Social Care: A Selective Exploration“, *British Journal of Social Work*, 17(6): 595 – 614.
14. Goppner, Hans Jurgen; Hamalainen, Juha 2007. *Developing a Science of Social Work* in *Journal of Social Work*, 7(3): 269–287.
15. Gvaldaitė, Lijana; Švedaitė, Birutė. 2005. *Socialinio darbo metodai*. SDRIC.

16. Hayek, Friedrich A. von. 1998. *Teisė, įstatymų leidyba ir laisvė T. 2: Socialinio teisingumo mirażas*. Eugrimas: Vilnius.
17. Healy, Karen; Meagher, Gabrielle. 2004. „The Reprofessionalization of Social Work: Collaborative Approaches for Achieving Professional Recognition“, *British Journal of Social Work*, 34: 243–260.
18. Heffernan, Kristin. 2006. „Social Work, New Public Management and the Language of ‚Service User‘“, *British Journal of Social Work*, 36: 139–147.
19. Hollis, Martin. 2000. *Socialinių mokslų filosofija*. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius.
20. Hugman, Richard. 1991. „Organization and Professionalism: The Social Work Agenda in the 1990“, *British Journal of Social Work*, 21(3): 199–216.
21. Izard, Carroll E. 1991. *The Psychology of Emotions*. Plenum Press, New York.
22. Johnson, Christian. 1998. *Bendruomenė – jėga: tarptautinio bendruomeninio judėjimo apžvalga*. Kitos spalvos: Kaunas.
23. Kemshall, Hazel; Parton, Nigel; Walsh, Mike; Waterson, Jan. 1997. „Concepts of Risk in Relation to Organizational Structure and Functioning within the Personal Social Services and Probation“, *Social Policy & Administration*, 31(3): 213–232.
24. Le Grand, Julian. 2003. *Motivation, Agency, and Public Policy: of Knights and Knaves, Pawns and Queens*. Oxford : Oxford University Press.
25. Le Grand, Julian. 2006. „Equality and Choice in Public Services“, *Social Research*, 73(2): 695 – 710.
26. Leighninger, Leslie. 2008. „The History of Social Work and Social Welfare“ in Barbara W. White, Karen M. Sowers, Catherine N. Dulmus (eds.) *Comprehensive Handbook of Social Work and Social Welfare. The Profession of Social Work*. John Wiley & Sons, Inc.
27. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *Valstybės žinios*, 2000. Nr. 89–2741.
28. Lietuvos Respublikos konstitucija, *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
29. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.
30. Munday, Brian. 2003. *European social services: A map of characteristics and trends*. Strasbourg, Council of Europe.
31. Norkus, Zenonas. 2005. „Racionalaus pasirinkimo prieiga“ in Vylius Leonavičius, Zenonas Norkus, Artūras Tereškinas (eds.) *Sociologijos teorijos*. Vytauto Didžiojo universitetas.
32. Norkus, Zenonas. 2005b. „Socialinės tvarkos problema šiuolaikinėje racionalaus pasirinkimo priegijoje ir Maxo Weberio suprantančioje sociologijoje“, *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2: 5–18.
33. North, Douglas C. 2003. *Institucijos, jų kaita ir ekonomikos veikmė*. Vilnius: Eugrimas.
34. Payne, Malcolm. 2005. *Modern Social Work Theory*. Basingstoke.
35. Parsons, Wayne. 2001. *Viešoji politika. Politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas*. Eugrimas: Vilnius.
36. Parton, Nigel. 1996. „Social theory, social change and social work: an introduction“ in Nigel Parton (ed.) *Social Theory, Social Change and Social Work*. Routledge.
37. Rimšaitė, Eglė; Žalimienė, Laimutė. 2007. „Nevyriausybinių organizacijų metamorfozės – nuo labdaringos pagalbos vargšams XVIII amžiuje iki socialinių paslaugų rinkos dalyvio šiuolaikinėje visuomenėje“, *Socialinis darbas. Mokslo darbai*, 6(1): 83–96.
38. Rocha, Cynthia J. 2007. *Essentials of Social Work Policy Practice*. John Wiley & Sons, Inc.
39. Simmel, Georg. 2007. *Sociologija ir kultūros filosofija: rinktinė*. Margi raštai: Vilnius.
40. Stinchcombe, Arthur. 1968. *Constructing Social Theories*. Harcourt: Brace & World, Inc.
41. Švedaitė, Birutė. 2004. „Socialinio darbo sistema Lietuvos visuomenės kaitos kontekstu“, *Acta paedagogica Vilnensia*, 2004 (12): 39–49.

42. Walton, Ron. 2005. „Social Work as a Social Institution“, *British Journal of Social Work*, 35: 587–607.
43. Žalimienė, Laimutė. 2003. *Socialinės paslaugos*. VU specialiosios psichologijos laboratorija. Vilnius.

What is Social Work

Summary

One way to understand and explain social work is to stop searching for the united or single definition of social work and to look at it as multidimensional phenomena. The main dimensions of social work are social work as academic discipline or research and social work as a practice. The first part of the article is designed to present possible or hypothetical taxonomy of social work theories. It is stated that it can be identified 24 types of social work theories. The second part of the article analyses the forms of social work practice. There are four types of social work practice: reformist – individualist, reformist - collectivist, therapeutic – individualist, therapeutic – collectivist. The dominant form of social work practice in contemporary society is known by the name of personal social services.

Įteikta 2009 m. rugsėjo 9 d.